

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr. F. J. J. Buijendijk, Dr. K. Dijk, Dr. V. Hepp en Dr. B. Wielenga

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo, (N.O.I.); J. van Andel, 's-Gravenhage; N. Haas, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids, Michigan (Noord-Amerika); Dr. J. C. Broek, Amsterdam; Prof. Dr. F. W. Groshuis, Amsterdam; Dr. W. G. Harrenstein, Medan; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, Tiel; Dr. B. A. Knoppers, Almelo; Dr. J. G. Kunst, Arnhem; Dr. H. W. Laman, Assen; Dr. C. Landheem, Amsterdam; Dr. S. O. Los, Den Haag; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; Dr. I. C. de Moor, Utrecht; Prof. Dr. J. Ridderbos, Kampen; Dr. J. C. Ruitman, Utrecht; Dr. K. Schilder, Gorinchem; J. Schouten, Rotterdam; Dr. W. J. A. Schouten, Kampen; Dr. J. Thij, Middelburg; Dr. H. W. van der Vaart, Smit, 's-Graveland; Dr. D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Anna-Jacobapolder; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Dr. V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goois.
Tel. No 58 — Postrekening No 90000.

Abonnement: f.125 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitel. en Ned.-Indië f.1.50 (voor Amerika \$ 3 p. jaar).
Advertentie: 35 ct. p. regel. Familieberichten 25 ct. p. regel.

INHOUD: Calvinisme en Karaktervorming II — Uit de Schrift: Tegenstrijdigheid in het gebed. (Ps. 42:10). — Populair: Wetenschappelijke Schetsen: Aesthetische Christusbeschouwing V. — Pers- en boekrecensies. — Kerknieuws.

CALVINISME EN KARAKTERVORMING.

II.

Voor het juiste inzicht in de verhouding van beginsel en karakter is het vanzelf eisch, dat het begrip karakter nader wordt bepaald.

Gewoonlijk wordt met het oog daarop eerst gewezen op de woordbetekenis.

Het woord nu is van Griekschen oorsprong en afgeleid van een werkwoord, dat ingrijpen beteekent. Men zou den woordelijken zin derhalve kunnen weergeven met het woord letter of lettertype. Dit brengt ons echter slechts in zoverre op het spoor, dat het op iets eigens, iets kenmerkends wijst.

Wat den zakelijken inhoud van het begrip aangaat, moet worden erkend, dat de psychologen en opvoedkundigen niet allen van dezelfde gedachte zijn.

Over één ding is men het wel zoo goed als eens en wel hierover, dat het karakter een bepaling is van den redelijken wil des menschen. Zoo goed als eens.

Er zijn toch geleerden, die de menschenlijke rede geheel buiten de omschrijving van het begrip schijnen te houden. Een hunner beweert, dat het wezen van het karakter slechts moet worden gezocht in de zinnelijke gevoelens van den mensch, in zijn instincten, driften en impulsen. De intelligentie speelt dan heel geen rol. Het innerlijke wezen van den mensch bestaat in zijn voelen en in zijn handelen, niet in zijn denken. De stoffelijk natuurlijke zijde van 's menschen wezen is in dien gedachtegang uitgangspunt.

Op dat standpunt kan uiteraard geen rekening worden gehouden met ideële momenten en allermint met religieuze beginselen.

We houden ons echter met deze op oud-materiaлистische leest geschiedde verklaring van het karakter niet verder op.

Dat wil nu niet zeggen, dat het karakter niet ook een stoffelijk-natuurlijke basis heeft in het zenuwapparaat.

Ontkend mag niet worden, dat voor het karakter van de gesteldheid der lichamelijke zijde van het menschenlijke wezen zeer veel afhangt. Deze gesteldheid, vanzelf al weer niet losgedacht van de geestelijke zijde des menschen, kan voordeelig, maar ook nadeelig voor de karakterontwikkeling zijn.

Het samenstel van neigingen, indrukken, driften en impulsen is wel het biologische karakter van den mensch genoemd.

Maar dit staat als natuurzijde van het menschenlijke wezen buiten alle waardeering van goed of kwaad, en in zoverre de zedelijk bedorven aard van den mensch er in werkt is het in den grond anders voor geen vernieuwing vatbaar dan door een almachtig werk van God, door de wedergeboorte.

Iemand kan van aanleg in zijn wil krachtig zijn, in zijn handelen consequent, in zijn oordeelen zelfstandig, in de beheersching van zich zelf flink, zonder dat hij daarom karakter in den engeren zin des woords bezit.

De formeele eigenschappen van den wil kunnen immers in dienst staan van het goede en van het kwade.

En alleen als ze in dienst staan van het goede, spreekt men van karakter.

Zoo althans is het gangbare spraakgebruik.

Niemand neemt het op voor een slecht karakter. Over 't algemeen wil men dan liever van karakter niet spreken, hoewel de naam, strikt genomen, misschien ook voor zulk een wilsonwikkeling mag worden gebruikt.

Een mensch van karakter is derhalve een mensch, die een zedelijk doel, met vastheid, wilskracht en uithoudingsvermogen, zelfstandig najaagt.

Wil men het karakter omschrijven als het standvastige willen van het goede, dan kan deze begripsbepaling in haar eenvoudig voldoen, maar heeft ze tevens recht op nadere toelichting.

Er ligt toch in die korte, schoon niet onjuiste samenvatting zeer veel in.

Daar is eerst het begrip van het goede.

Wat den mensch onder een of ander opzicht bevrediging vermag te schenken, draagt voor hem den naam van een goed.

Maar het goede is de benaming van het hoogste goed.

Voor het hoogste goed zijn dan andere goederen in ondergeschikte rangverhouding middelen ter bereiking van het hoogste goed.

Wat is evenwel als het hoogste goed te beschouwen?

Hier is veel verschil van beschouwing.

Ligt het hoogste goed in het nuttige, in wat geluk aanbrengt, in veredeling van den mensch als soort, in verlossing van den mensch uit zonde en dood, in kennis van en gemeenschap met God, in de eere van God, in God zelf?

Ieder voelt, dat in de beantwoording van de vraag naar het wezen van het goede de richtingen in de ethiek uiteengaan. Daarmee loopt evenwijdig een even zeer gevarieerd verschil in de ontwikkeling van het karakter bij de menschen.

Voor ons nu bestaat karakter als ideaal in het konstante willen van wat onze God wil.

Er is echter meer dat nog eenige verklaring vraagt.

Wanneer het waar is, dat het wezen van het karakter ligt in het konstante willen van het goede, is het dan nog wel mogelijk, dat eenig mensch karakter kan bezitten?

Wie wil het goede?

Het goede dan zooals de Heilige Schrift het ons leert kennen? Immers volgens haar is alleen God het hoogste voorwerp van het menschenlijk willen. Maar wie kan in dien zin het goede willen?

Niemand van nature.

En als de Christen het door genade weer wil, is dat een gave, welke hij van God ontvangen heeft.

Maar dan is het nog weer nooit een standvastig, een duurzaam en volhardend willen.

Is het niet beter op christelijk standpunt maar van karakter niet te spreken en de kweeking ervan over te laten aan de niet-christelijke opvoedkundigen en psychologen? Behoort het wel op ander terrein dan op dat van de wereld, waar God door zijn algemeene genade nog zedelijken zin liet bestaan en door welke gave in verband met de zondige begeerte van zelfhandhaving de schijn van het streven naar een hoogste goed nog blijven kon?

Iemand gaf eens te kennen, dat al dat ijveren voor zelfbeheersching, karaktervorming en persoonlijkheidscultuur alleen verklaard kan worden uit een pelagiaansch beginsel. Christenen moesten liever van geloofsmannen, dan van karakters spreken. Is dat juist? Immers neen.

Maar wanneer het niet juist is, mag men dan wel van karakter spreken anders dan bij Christenen wier willen op God is gericht?

Karakter is altijd een qualificatie van den wil, welke tot karakter zich ontwikkelt als hij duurzaam op het goede, zij het dan het vermeend goede, gericht is. Niemand zal echter zedelijken zin ontzeggen aan ongelovigen. Welnu, in dezelfde lijn van gedachten mag ook niet worden beweerd, dat zij geen karakter kunnen bezitten, al moet er onmiddellijk aan worden toegevoegd, dat zij het ideaal niet bereiken, het zelfs niet kunnen stellen.

Er is naar onze meening een ideaal karakter.

En dat kan nooit tot ontwikkeling komen, tenzij de mensch buigt voor God, Zijn wil, Zijn Woord.

Daartoe kan de mensch het van nature nooit brengen.

Een goddelijk werk is er voor noodig. Het werk der wedergeboorte door den Heiligen Geest.

Alleen door het machtige ingrijpen van den Geest Gods kan het op onzuiver laatste oogmerk gericht willen van den mensch worden veranderd om voort, aan het hoogste goed, zooals de Schrift dat leert kennen, na te jagen.

Wijgeleerden hebben het uitgesproken, dat voor den mensch een soort wedergeboorte noodig is, omdat hij in zijn wil verdorven is en een bekend paedagog pleit er voor, dat men bij de opvoeding der jeugd toch van de vreeselijke werkelijkheid uitge, dat het menschenlijke hart van aanleg een nest met slangen is. Wie deze werkelijkheid niet erkent, als hij begint met zijn opvoedkundig werk, komt volgens dien geleerde, bedrogen uit.

Welnu, wie over het christelijk karakter handelt en over zijn vorming, gaat daarbij uit van een feit, dat door den Heiligen Geest in het hart van den pupil is bevestigd en begeert als medearbieder Gods den vernieuwen wil van den jeugdigen mensch tot ontwikkeling te brengen, en zoo mede te werken aan de kweeking van zijn karakter. Dan laat hij zich verder bij de volbrenging van zijn taak leiden door de uit de Heilige Schrift ontvangene, eigengemaakte en toegepaste beginselen van willen en handelen.

Wat geldt voor de opvoeding van anderen is eveneens waar voor de zelfopvoeding.

Ook voor de zelfopvoeding kent de Christen het hoogste ideaal.

Mij rest nu nog aan te toonen hoe geschikt de calvinistische beginselen zijn voor de vorming van het karakter.

T.

J. d. V.

UIT DE SCHRIFT.

Tegenstrijdigheid in het gebed.

Mijn Steenrots, waarom vergeet gij mij?
Psalm 42:10

De mensch, die bidt tot zijn God in de neergebogenheid van zijn ziel, is niet de mensch van het consequente denken. Daar is in de schikking van zijn woorden, in de opeenvolging van zijn gedachten het ongerijmde; en het is er meer dan eens. Er is de schijnbare tegenstrijdigheid vaak ook in de beelden, die hij kiest, als er de kruisweg is zijner vermoede gedachten.

Maar wanneer in hem bidt de Geest met onuitsprekelijke zuchtigen, dan lost zich het ongerijmde op in hetgeen God tezamen heeft verbonden; dan tast de tegenstrijdige geest naar de wonderen der synthese Gods. Dan strekt de dwaasheid des gebeds onbewust zich uit naar wat Paulus noemt: de dwaasheid der prediking.

Dan wordt ook in het bidden het dwaze der menschen het wijze van God.

Psalm 42 legt daarvan getuigenis af.

Van het eerste; maar ook van dat tweede, dat ik noemde.

Kom tot dit gebed met nuchterheid en ontleed het in zijn beeldd spraak naar de regelen der denkkunst, en ge vindt aanstonds de tegenstrijdigheid. „Mijn steenrots”, zoo noemt de man, in wien zich neerbuigt de ziel, zijn God. En tot die Steenrots klaagt hij: „waarom vergeet gij mij?”

Maar waarom, biddet, vergeet gij u zelf? Waarom vergeet gij zoo al niet uw God, dan toch den naam, waarmee ge Hem noemt?

Steenrots — zoo ziet ge uw God. Maar de steenrots — is die niet het beeld van het onveranderlijke, het onverzettelijke; is die niet de onbewoogelijkheid zelf? „Met het hoofd in de wolken, dan voet in de kolken, staat in golvengelois, maakt en eenzaam de rots.” De rotssteen — dat is wat staat en wat blijft staan. Om hem heen